

Šremer P.: Lubomír Mlčoch, Martin Potůček, Jiří Kameníček: Ekonomie, ekologie, veřejná politika, eudaimonia. Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace (Živa 2022, 6: CLXI–CLXII)

Seznam literatury a bližší komentáře k uvedeným citacím podle pořadí v článku:

1/ **Lubomír Mlčoch, Martin Potůček a Jiří Kameníček 2022:** Ekonomie, ekologie, veřejná politika, eudaimonia. Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace. Připomínka dvaceti šesti let studentské ceny Josefa Vavrouška na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy, vyd. Univerzita Karlova v Praze, nakl. Karolinum, 2. aktualizované a doplněné vydání, Praha 2022

2/ **Lubomír Mlčoch a Jiří Kameníček 2016:** Ekonomie, ekologie, eudaimonia. Lidské hodnoty a problémy rozvoje civilizace. Připomínka dvaceti let studentské ceny Josefa Vavrouška na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, vyd. Univerzita Karlova v Praze, nakl. Karolinum, 1. vydání. Elektronicky lze nalézt na odkazu:

https://web.archive.org/web/20170703193007/http://fsv.cuni.cz/FSVTEMP-399-version1-ekonomie_ekologie_eudaimonia_v.pdf

3/ Josef Vavroušek se angažoval při vydávání radikálního studentského časopisu Buchar na strojnické fakultě ČVUT, zpochybňujícího již tehdy např. vedoucí úlohu KSČ. Viz vzpomínky tehdejšího studentského vůdce a blízkého přítele J. Vavrouška: **Jiří Müller 2015:** Stará vzpomínka na Josefa Vavrouška, vytvořeno 24.8. 2015, elektronický odkaz:

https://stuz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1215:stara-vzpominka-na-josefa-vavrouska&catid=57&Itemid=57

Tištěně vyšlo v Listech, r. 45, č. 4, s. 39-47, 2015

4/ **Albert Schweitzer:** Nauka úcty k životu **1993**, 40 str., překlad Věra Kovaříčková, vyd. vlastním nákladem

Albert Schweitzer, Die Lehre der Ehrfurcht vor dem Leben, 75 str., nakl. Union Verlag **1963**

Albert Schweitzer. Zastánce kritického myšlení a úcty k životu, nakl. Vyšehrad, 312 str., Praha **1989**

Brázda Otakar 2015: Albert Schweitzer-doktor z pralesa a jeho filosofie úcty k životu (k 50. výročí úmrtí), Živa, roč. 2015, č. 6, str. C XXI-C XXIV

5/ **De Chardin, Pierre Teilhard 1967:** Místo člověka v přírodě, vyd. Svoboda, 186 str., 1. vyd. Praha 1967, (2. vyd. De Chardin, P.T., Jiří Němec a Jan Sokol, Svoboda-Libertas, 163 str., Praha 1993)

De Chardin, Perre Teilhard 1970: Chuť žít – výbor studií a meditací, vyd. Vyšehrad, 248 str., 1.vyd., Praha 1970)

6/ Sociologické a ekonomické souvislosti ekologického problému, Kosova Hora 3. – 5. listopadu 1986 Rozšířené souhrny pro seminář sekce Sociologie města Československé sociologické společnosti při ČSAV a Ekologické sekce Československé biologické společnosti při ČSAV, edd. Moldan B. a Musil J. Reedice materiálů, vyd. pro interní potřebu, Univerzita Karlova v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí, ed. **Jiří Dlouhý**, Praha, **2003**. Elektronicky na odkazu:

<https://www.czp.cuni.cz/knihovna/Kosovka.pdf>

Vavrouškov přispěvek (na str. 15 až 20) se příznačně jmenuje „Antropogenní faktory ovlivňující kvalitu životního prostředí v Československu“ a systémově klasifikuje všechny nejdůležitější parametry a faktory, ovlivňující životní prostředí (samozřejmě podle tehdejšího stavu poznání).

Václav Klaus měl na str. 26 až 29 přispěvek Ekonomie a ekonomika v kontextu ekologických problémů-dvacetero ekonomů v tezí.

Dle prof. Mlčocha Václav Klaus už tehdy měl jako klíčovou oblast to, jak zacházet s budoucností. Podle Klause ekonomie jako jediná fyzikální čas „diskontuje“ a budoucnost zatěžuje diskontním faktorem. Uvádí příklad, že při diskontu času ve výši 6 % má po dvaceti letech budoucnost pro „člověka ekonomického“ váhu jen 15 % přítomného času (podle ekonomům známého vzorce $B=P \cdot (1+i)^n$, kde B je budoucí hodnota, či výsledný kapitál po n -úrokovacích obdobích, P je počet úrokovacích období a i je roční úroková sazba (míra) ve tvaru desetinného čísla). Prof. Mlčoch to hodnotí jako nezodpovědné nakládání s budoucností nás všech a oproti tomu vyzdvihuje Vavrouškovy lidské hodnoty slučitelné s trvale udržitelným způsobem života. Lze naprosto souhlasit s jeho hodnocením, že Josef Vavroušek nebyl ani utopickým snílkem, ani technokratem, ale hlubokým vizionářem. Dokládají to podle prof. Mlčocha i další Vavrouškovy práce: Už v r. 1989 má jeho monografie „Modelování biologických a sociálních objektů“ podtitul „Polystrukturní a systémový přístup“, kdy aplikuje systémový přístup na širší oblasti biologických a sociálních objektů. / Josef Vavroušek 1989: Modelování biologických a sociálních objektů (Polystrukturní a systémový přístup), studie ČSAV č. 18, nakl. Academia, Praha 1989/. Upozorňuje na to, že systémový inženýr Vavroušek však pokračoval v rozšiřování záběru daleko za technokratické pojetí, což dokládá sborníkem přednášek z r. 1993 „Lidské hodnoty a trvale udržitelný způsob života“, který editovali Jozef Vavroušek s RNDr. Pavlem Nováčkem. Podivuje se nad tím, že ač jsou ve sborníku příspěvky osobností s vysokým renomé, chybí ekonomové. Vysvětluje to jednak tím, že akademicky vzdělaní ekonomové přešli začátkem devadesátých let minulého století do praktické politiky či byznysu, ale hlavně že už na semináři v Kosově Hoře se ukázalo, že ekologové a ekonomové tvoří spíše protichůdné, než spolupracující tábory

7/ Boulding K. E.: The Economics of the Coming Spaceship Earth, in: H. Jarrett (ed.) 1966: Environmental Quality in a Growing Economy, pp. 3-14, Resources for the Future, John Hopkins University Press, Baltimore, MD, 1966, elektronicky http://arachnid.biosci.utexas.edu/courses/THOC/Readings/Boulding_SpaceshipEarth.pdf

V tomto eseji Boulding načrtl dva typy ekonomiky a ztotožnil je se dvěma postavami, kovbojem a kosmonautem: „kovboj pouze uvažuje o nekonečných plánech, které ho obklopují, a je poháněn neustálou touhou po dobývání a spotřebě; kosmonaut si naproti tomu hluboce uvědomuje systém, v němž žije, velkou kosmickou loď Zemi, její limity a cykly, které regulují její fungování“. Uvádí: "Pro malebnost jsem v pokušení nazvat otevřenou ekonomiku "kovbojskou ekonomikou", přičemž kovboj je symbolem bezbřehých plánů a je také spojován s bezohledným, vykořisťovatelským, romantickým a násilným chováním, které je pro otevřené společnosti charakteristické. Uzavřenou ekonomiku budoucnosti bychom mohli podobně nazvat „ekonomikou kosmonautů“, v níž se Země stala jedinou vesmírnou lodí bez neomezených zásobáren čehokoli, ať už k těžbě, nebo ke znečišťování, a v níž proto člověk musí najít své místo v cyklickém ekologickém systému, který je schopen nepřetržitě reprodukovat hmotnou formu, i když se nemůže vyhnout tomu, aby měl vstupy energie."

8/ **Boulding K. E., ed. 1984**: The Economics of Human Betterment, vyd. State University of New York Press, Albany, N.Y., 220 str.

Boulding K. E. 1985: Economics of Human Betterment, Sage Publications, 223 str., Beverly Hills CA

9/ **Benjamin N. Ward 1972**: What's Wrong with Economics? Basic Books Inc., vyd. Palgrave Mackmillan Books, pp 273, New York, London

10/ **Sen Amartya 1987**: On Ethics and Economics, Blackwell Publishing, 1. Vyd., 132 str., Malden MA, USAS, Oxford UK a Carlton, Victoria, Australia.

Český překlad 2002: Etika a ekonomie, nakl. Vyšehrad, 120 str., 1. vyd.

11/ **Crouch, Colin 2011**: The Strange Non-Death of Neoliberalism, vyd. Polity Press, 1. vyd., Cambridge, UK a Malden, MA (USA)

Crouch, Colin 2013: Making Capitalism Fit for Society, vyd. Polity Press, 1. vyd., Cambridge, UK a Malden, MA (USA)

V německém překladu: Crouch Colin 2013: Jenseits des Neoliberalismus, Ein Plädoyer für Soziale Gerechtigkeit, Passagen Verlag, Vienna 2013

12/ **Williamson Oliver E. 1985**: The economic institution of Capitalism. Firms, Markets, Rational Contracting, Free Press, New York 1985

Williamson Oliver E 1985: Assessing Contracts, Journal of Law, Economics and Organization 1: str. 177-208.

13/ **Kornai János 1972**: Anti-equilibrium: On economic System Theory and Tasks of Research, North Holland Publishing Company, 402 str., 1972

14/ **Dembinski, P.H., Buttet N., Di Montelera, E.R. (edd.) 2007** : Car c'est de l'homme don til s'agit. Paris 2007

15/ Caritas in Veritate. Láska v pravdě. **Encyklika Benedikta XVI.** o integrálním rozvoji každého člověka a celého lidstva, karmelitánské nakl., Kostelní Vydří **2009**

16/ Laudato sí' - Buď pochválen. **Encyklika papeže Františka** o péči o společný domov, nakl. Paulinky, 1.vyd. Praha **2015**, 2. Revidované vydání Praha **2018**

17/ **Easterlin Richard A. 1974**: Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence. Pp 89-125, In: Nations and House holds in Economic Growth. Essays in Honor of Moses Abramovitz, David Paul A. and Rader Melvin W. (ed.), Academic Presss, vyd. Elsevier Inc.,

18/ O ekonomii štěstí pojednával prof. Mlčoch v r. 2007:

Mlčoch L.: Ekonomie a štěstí: proč více někdy není lépe. Politická ekonomie 55(2) **2007**

Mlčoch L.: La tentazione di „raggiungere“ un'economica felice (Italský překlad orig. „Solidarity – Based Development. From Temptations of ‚Catching-Up‘ to a Joyful Economy“), Nuntium 1-2, **2007**

19/ **Bruni Luigino a Zamagni Stefano 2007**: Civil Economy: Efficiency, Equity, Public Happiness, 1.vyd. 282 str., vyd. Peter Lang AG, Oxford, Bern 2007

Scazzieri Roberto, Sen Amartya a Zamagni Stefano 2008: Markets, money and capital: Hicksian economics for the twenty-first century, 1. Vyd. 451 str., vyd. Cambridge University Press, Cambridge 2008

20/ **Aristoteles**: Etika Nikomachova, 1. vyd., nakl. Jan Laicher, překlad Antonín Kříž, Praha **1937**, 5. Vyd. Nakl. P. Rezek, **2021** překlad s poznámkami Antonín Kříž, Praha 2021. Prof. Mlčoch klade v 5. kapitole otázku, po smyslu našeho konání a na čem má být založen řád a instituce naší směny s přírodou. Odpovídá si, že to vyjadřuje řecké slovo v názvu kapitoly – eudaimonia. Odkazuje na překlad Aristotela, kde filosof a překladatel Etiky Nikomachovy Antonín Kříž dal přednost při překladu slova středověké latiny felicitas, obvykle překládané jako štěstí, slovu „blaženost“. Eudaimonia tedy dle něj znamená blaženost. Obdobně vykládá eudaimonii Encyclopedia Britannica: „v aristotelské etice znamená stav lidského rozkvětu nebo dobrého života. Obvyklý anglický překlad starořeckého termínu "happiness – štěstí" je nešťastný, protože eudaimonia, jak ji chápal Aristoteles a většina dalších starověkých filozofů, nespočívá ve stavu myslí nebo pocitu potěšení či spokojenosti, jak naznačuje slovo "štěstí" (jak se běžně používá). Pro Aristotela je eudaimonia nejvyšším lidským dobrem, jediným lidským dobrem, které je žádoucí kvůli němu samému (jako cíl sám o sobě), nikoli kvůli něčemu jinému (jako prostředek k dosažení nějakého jiného cíle)“ (viz <https://www.britannica.com/topic/eudaimonia> , upravený překlad dle www.DeepL.com/translator, free version).

21/ Josef Vavroušek: Veřejná politika jako součást sebeřízení společnosti, str. 38-48, In: Zrod teorie veřejné politiky v České republice, **M. Potůček, M. Purkrábek, J. Vavroušek et al. (edd.)**, řada Veřejná a sociální politika č. 1, FSV UK, Praha **1994**

22/ **Vavroušek J. 1993**: Závod s časem. Hledání lidských hodnot slučitelných s trvale udržitelným způsobem života. Literární noviny IV (49), 9.12. 1993, str. 1, 3

Josef Vavroušek 1994: Hledání lidských hodnot slučitelných s trvale udržitelným způsobem života, Vystoupení na společném zasedání Etické pracovní skupiny a Komise pro environmentální právo v průběhu Valného shromáždění IUCN - Světové unie na ochranu přírody v Buenos Aires dne 20. ledna 1994, vytvořeno 2.1.1994, odkaz na elektronickou verzi v češtině:

https://stuz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=132:hledani-lidskych-hodnot-sluचितelnych-s-trvale-udrzitelnym-zpusobem-zivota&catid=56&Itemid=56

Anglická verze: Vavroušek J. 2000: Searching for Human Values Compatible with the Sustainable Ways of Living, in: The World perceived by the Heart of Europe, An inspiration for a Central European Report to the Club of Rome and Millennium Project, Mikuláš Huba a Pavel Nováček (edd.), str. 183-192, published by Society for Sustainable Living and Palacký University Olomouc, nakl. Palacký University Press, Bratislava, Olomouc 2000

23/ **Potůček Martin a kol. 2005**: Veřejná politika, 1. vydání Praha, 399 str., Sociologické nakl. (SLON), Praha 2005, reedice 2010

24/ **Lovelock James E. 1979**: Gaia: a new look at Life on Earth, Oxford University Press, 1979

Lovelock James E. 1988: The Ages of Gaia: a biography of our living earth, nakl. W.W. Norton and Company, New York 1988

Lovelock James E. 1994: Gaia: živoucí planeta, 1. vyd., 221 str., vyd. Mladá fronta, Praha 1994.

25/ IUCN/UNEP/WWF (1991): Caring for the Earth. **A Strategy for Sustainable Living**, Gland, Switzerland, 236 str., October **1991**, elektronický odkaz:
<https://wedocs.unep.org/handle/20500.11822/30889>

český překlad souhrnu: Pečujeme o Zemi. Strategie trvale udržitelného žití, vyd. ve spolupráci IUCN, UNEP, WWF, přeložil RNDr. Jan Čeřovský, CSc., vyd. Slovenský zväz ochráncov prírody a krajiny, člen IUCN, z angl. originálu Caring for the Earth, Gland, 12. publ. ve vyd. PEREX K+K, říjen 1991.

Snaha při hledání názvu společnosti byla po odlišení se od termínu sustainable development – trvale udržitelný rozvoj, který mnozí ekonomové a politici chápali (a někteří stále chápou) jen jako kvantitativní rozvoj, někdy dokonce nesmyslně jako nekonečný růst. Mimochodem, Josef Vavroušek raději používal v publikacích asi více adekvátní sousloví udržitelný způsob života, namísto trvale udržitelný rozvoj, to však bylo pro název společnosti příliš dlouhé.

26/ Tento přídomek Vavroušek z Assisi byl použit v článku, líčícím rozhovor redaktorky před odletem J. Vavrouška na zasedání IUCN v Buenos Aires, kde J. Vavroušek přednesl kritiku současné civilizace i své systémové pojetí hodnot, slučitelných s udržitelným způsobem života, článek byl publikován v sobotní příloze Lidových novin začátkem roku 1994, viz **Nováček P. 1998:** Chválí Tě sestra Země, Olomouc, Matice cyrilometodějská 1998 a **Nováček P. 2007:** Opomíjené milníky na cestě k udržitelnému rozvoji, Životné prostredie, sv. 41, č. 4, str. 194-198, Bratislava 2007.